

Адреса для листування: а/с 316, м. Львів, 79000, Україна. Адреса: вул. Івана Франка, 9, оф. 1а, м. Львів, 79005.
Тел./факс: +(38) 032-225-76-82. Тел. +(38) 032-243-38-88. Електронна скринька: epi@mail.lviv.ua. Веб-сайт: <http://epi.org.ua>.

Президенту України

Володимиру Зеленському

вул. Банкова, 11, м. Київ, 01220

Letter@apu.gov.ua

Прем'єр-міністру України

Шмигалю Денису

вул. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008

Звернення щодо роз'єднання Мінекоенерго

Висловлюємо Вам свою повагу та звертаємося з приводу роз'єднання Мінекоенерго на два самостійні міністерства.

На початку діяльності новостворений уряд прийняв рішення про оптимізацію та об'єднання окремих міністерств задля пришвидшення реалізації ключових реформ в країні. Так, у вересні 2019 року було об'єднано Мінприроди і Міненерговугілля в одне міністерство – Мінекоенерго. Водночас, як показує проведений аналіз піврічної діяльності новоствореного Міністерства, об'єднання міністерств не призвело до пришвидшення втілення ключових реформ у сфері охорони довкілля (див. Додаток 1). Так, політика Мінекоенерго в основному була спрямована на вирішення питань енергетики, у той час як першочергові питання у сфері охорони довкілля (реформа екологічного контролю та відповідальності, створення належної системи моніторингу за станом довкілля, вирішення нагальних галузевих проблем тощо) залишились поза увагою Мінекоенерго¹.

Питання енергетики є не менш важливими, як і питання довкілля. Водночас, проблеми у сфері охорони довкілля не повинні відступати на задній план діяльності уряду. Зважаючи на це, ми підтримуємо позицію Президента України щодо того, що час показав, що певні міністерства повинні бути роз'єднані, та виступаємо за роз'єднання Мінекоенерго на самостійні міністерства.

Варто зазначити, що на думку екс-очільника Мінекоенерго, Олексія Оржеля, ліквідація об'єданого Мінекоенерго означає, що нам не по дорозі з Європою². Однак, 12 країн ЄС мають самостійні міністерства захисту довкілля, а ті, які об'єднують довкіллеву сферу із іншими сферами, зокрема енергетики, не лише де-юре, але й де-факто зробили це з метою екологізувати інші галузі³.

Окрім того, існує думка, що роз'єднання Мінекоенерго затягне впровадження реформ. Ми усвідомлюємо той факт, що для налагодження роботи новоствореного міністерства потрібен час. Водночас, цей час вартий того, аби розпочати якісне та цілеспрямоване

¹ <https://mind.ua/news/20208458-orzhel-yakshcho-ob-ednane-minekoenergo-likviduyut-znachit-nam-ne-po-dorozh-z-evropoyu>

² <https://mind.ua/news/20208458-orzhel-yakshcho-ob-ednane-minekoenergo-likviduyut-znachit-nam-ne-po-dorozh-z-evropoyu>

³ <http://epi.org.ua/announces/derzhavne-upravlinnya-v-sferi-ekologiyi-ukrayina-yevropa/>

впровадження нагальних реформ як у сфері довкілля, так і у сфері енергетики, не відкладаючи питання якоїсь із цих сфер на потім.

Також, наголошуємо на тому, що задля сталого розвитку держави, екологічна політика повинна бути наскрізною, та стосуватись усіх сфер суспільного життя, які належать до сфери відання різних міністерств (інфраструктури, сільського господарства, охорони здоров'я та ін.). З огляду на це, висловлюємо надію, що новопризначеному Прем'єр-міністру України вдасться досягнути цієї наскрізності шляхом належної координації діяльності різних міністерств.

Зважаючи на вищенаведе, просимо Вас вжити заходів для роз'єднання Міністерства енергетики та захисту довкілля на самостійні міністерства, та висловлюємо Вам свою підтримку у впровадженні цих заходів.

З повагою,
виконавчий директор
МБО «Екологія-Право-Людина»

Олена Кравченко

Додаток 1. Аналіз діяльності уряду та парламенту у сфері впровадження екологічних реформ, вересень 2019 – січень 2020

1. Оцінка політики реформ Парламенту і Уряду за період вересень 2019 - січень 2020 та її відповідності "Принципам Торонто" (на основі аналізу Програми Уряду, планів міністерств і ухвалених/відхилених нормативно-правових актів).

Реформа у сфері охорони довкілля протягом вересня 2019 – січня 2020 року проходила в контексті початку роботи новообраних Президента України, парламенту та новоствореного уряду та подальшої євроінтеграції. Прихід нової влади зумовив прийняття нових концепцій, планів та програм діяльності, оновлення керівного складу і штату працівників органів влади у сфері охорони довкілля. Крім того, 2 вересня 2019 року Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) об'єднав Міністерство екології та природних ресурсів та Міністерство енергетики та вугільної промисловості в один орган – Міністерство енергетики та захисту довкілля України (далі – Мінекоенерго)⁴. Окрім налагодження роботи нових команд, парламенту та уряду вдалося прийняти окремі рішення, які стосуються точкових секторальних проблем охорони довкілля. Водночас практично не було прийнято рішень щодо горизонтальних проблем (екологічний контроль, моніторинг, відповідальність та ін.).

Оцінка діяльності уряду

29 вересня 2019 року уряд затвердив Програму діяльності КМУ (далі – Програма)⁵. Програма передбачає цілі діяльності Мінекоенерго, серед яких – збереження природних екосистем, ефективне та ощадливе використання природних ресурсів, вирішення проблем у сфері накопичення відходів, зміни клімату та енергоефективності. Затверджені цілі відповідають «Принципам Торонто»⁶ – попередженню заповідання шкоди довкіллю, реформі екоконтролю, раціональному використанню природних ресурсів, вирішенню проблем у сфері поводження з відходами.

Протягом вересня 2019-січня 2020 року уряд прийняв рішення, які стосуються реформи Державної екологічної інспекції (далі – ДЕІ): КМУ скасував⁷ рішення попереднього уряду⁸ про ліквідацію ДЕІ та створення Державної природоохоронної служби України, та ліквідував⁹ Державну Азовську морську екологічну інспекцію та ДЕІ Кримсько-Чорноморського округу, яка була створена у 2018 році¹⁰. Для усунення неоперативності, корупційності та інших недоліків порядку здійснення екологічного контролю, Мінекоенерго, ДЕІ, Комітет ВРУ з питань екополітики, експертна громадськість розробили законопроект про порядок здійснення державного екологічного контролю¹¹. Очікується, що згаданий законопроект буде зареєстрований та прийнятий під час третьої сесії Верховної Ради України (ВРУ) 9 скликання¹².

Згідно звіту уряду, Мінекоенерго протягом вересня 2019-січня 2020 не виконало завдання щодо укладення угоди про розподіл продукції та щодо запровадження системи інтегрованих дозволів на викиди забруднювальних речовин, а також щодо реформи ДЕІ¹³.

Оцінка діяльності парламенту

Протягом вересня 2019-січня 2020¹⁴ ВРУ прийняла закони, які регулюють питання функціонування системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів¹⁵; господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами¹⁶, безперешкодного доступу

⁴Рішення КМУ про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади, <https://bit.ly/2H9xBDw>

⁵ Програма схвалена Постановою Верховної Ради України від 04.10.2019 року № 88-IX, <https://bit.ly/39pSxIM>

⁶«Принципи Торонто» у сфері охорони довкілля 2019: попередження заповідання шкоди довкіллю, реформування системи екологічного контролю, моніторингу довкілля, юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, раціональне використання природних ресурсів, вирішення проблем з відходами, <https://bit.ly/2upFx12>

⁷ <https://bit.ly/38fzafh>

⁸ <https://bit.ly/2uxlqha>

⁹ <https://bit.ly/31Qsum0>

¹⁰ <https://bit.ly/39raLUj>

¹¹ <https://bit.ly/2UAE4zw>

¹² Лютий-липень 2020 року.

¹³ <https://bit.ly/31Hi9ri>, примітка: звіт про виконані заходи оприлюднять 14 лютого

¹⁴ <https://bit.ly/2uyqIFy>

¹⁵ <https://bit.ly/37qrHLI>

¹⁶ <https://bit.ly/39obRQs>

громадян до узбережжя водних об'єктів¹⁷; заборони суцільних рубок у об'єктах природно-заповідного фонду¹⁸; щодо вдосконалення законодавства про видобуток бурштину та інших корисних копалин (закон про бурштин)¹⁹.

Згадані закони вирішують секторальні проблеми у сфері охорони довкілля. Водночас закон, який забороняє суцільні рубки у ПЗФ, знімає мораторій на проведення рубок головного користування в окремих категоріях лісів, що є негативним для збереження лісів²⁰. Закон про бурштин переносить проведення оцінки впливу на довкілля (ОВД) на етап після укладення угоди про розподіл продукції(УРП), яка є дозвільним документом²¹. Це означає, що допустимість видобутку з точки зору його негативного впливу на довкілля буде визначатись уже після того як видобуток дозволено. Така зміна нівелює мету ОВД, яка має проводитись перед видачою дозвільного документа, що порушує принцип попередження заподіяння шкоди довкіллю. Його прийняття свідчить про політику держави у напрямку якомога швидшого укладення УРП та розробки корисних копалин ціною нехтування довкіллям, що суперечить міжнародним зобов'язанням та «Принципам Торонто»²².

Законопроекти щодо поводження з відходами знаходяться на розгляді Комітету ВРУ з питань екополітики. Їхнє прийняття очікується під час 3-ї сесії ВРУ 9-го скликання²³.

Політика уряду та парламенту за вересень 2019-січень 2020 була спрямована на розподіл важелів впливу, налагодження організаційних і робочих процесів нових команд та новоствореного Мінекоенерго. Органам влади вдалося прийняти рішення щодо точкових секторальних проблем у сфері довкілля, які частково відповідають «Принципам Торонто». Водночас відкритим залишається питання першочергового впровадження горизонтальних реформ, які є передумовою вирішення галузевих проблем та налагодження якісної системи управління довкіллям.

2. Актуальні виклики/проблеми у сфері охорони довкілля.

Забруднення атмосферного повітря, ґрунтів, водних ресурсів, нераціональне використання природних ресурсів, ігнорування та порушення природоохоронних норм залишаються актуальними проблемами у сфері охорони довкілля для України. Так, з 35372 перевірок, проведених ДЕІ протягом січня-вересня 2019 року, порушення були виявлені у 34443 випадках, а сума збитків, завданих довкіллю, становить понад 1 млн. 695 тис. грн.²⁴ Актуальними викликами залишаються транспонування Директив ЄС, підвищення екологічної свідомості, налагодження системи моніторингу за станом довкілля, реформування державного екологічного контролю та відповідальності, впровадження інтегрованого дозволу.

3. Рекомендації стосовно пріоритетних дій на 2020-2021 роки, зокрема на порядок денний другої сесії Парламенту.

Пріоритетними завданнями у політиці уряду та парламенту у сфері охорони довкілля на 2020-2021 роки повинні бути запровадження горизонтальних реформ, які є базовою основою для попередження заподіяння шкоди довкілля, з паралельним вирішенням найбільш гострих секторальних проблем у сфері охорони довкілля, та апроксимацією законодавства ЄС, зокрема:

рекомендації до горизонтальних змін:

- розробка та прийняття загальнодержавної програми підвищення екологічної свідомості населення;
- прийняття закону про порядок здійснення екологічного контролю та підзаконних актів на його виконання;
- розробка та прийняття закону щодо здійснення моніторингу за станом довкілля;
- запровадження інтегрованого дозволу;
- поширення відповідальності за екологічні правопорушення на юридичних осіб та забезпечення співмірності покарання вчиненому порушенню;

¹⁷ <https://bit.ly/38dHQ5K>

¹⁸ <https://bit.ly/2uygBUZ>

¹⁹ <https://bit.ly/39oHPwa>

²⁰ Із аналізом закону можна ознайомитись за посиланням <https://bit.ly/31FaHgQ>

²¹ Із аналізом закону можна ознайомитись за посиланням <https://bit.ly/39fw6zU>

²² <https://bit.ly/2SecmH1>

²³ План роботи Комітету ВРУ з питань екополітики, <https://bit.ly/2Sds4SM>

²⁴ <https://bit.ly/38ISxmM>

- прийняття закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у частині доступу до екологічної інформації та участі громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля»;

рекомендації до секторальних змін:

- прийняття пакету законів у сфері поводження з відходами («Про управління відходами», «Про батарейки, батареї та акумулятори», «Про відходи електричного та електронного обладнання, «Про упаковку та відходи упаковки» та ін.);
- прийняття законопроектів щодо ідентифікації та реєстрації тварин, захисту диких та домашніх тварин від жорстокого поводження, заборони експлуатації диких тварин у цирках та інших видовищних заходах;
- запровадження інвентаризації лісів;
- прийняття закону про території Смарагдової мережі на виконання зобов'язань щодо імплементації природоохоронних Оселищної та Пташиної директив.